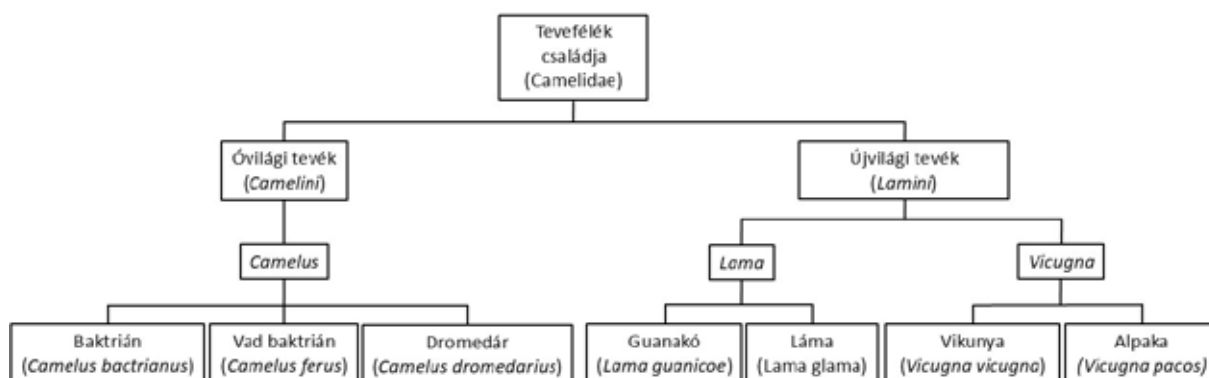

TEJET ADÓ ÁLLATFAJOK IV.

ÚJVILÁGI TEVEFÉLÉK (FOLYTATÁS)

Dr. Kenéz Árpád
Állattenyésztési
Teljesítményvizsgáló Kft.

1. ábra: A tevefélék családjának fajtái

Alpaka

Népi elnevezése pakó vagy paka (lásd a latin nevét). A láma mellett az alpaka az a négy újvilági tevefaj közül, amelyet házasítottak (Kr. e. 4000). Sokáig a guanakóból eredeztették, ám a genetikai vizsgálatok egyértelműsítették, hogy tulajdonképpen a vikunya házasításából alakult ki, ekkor került módosításra is a latin nemzetségneve *Lama*-ról *Vicugna*-ra. A lámához hasonlóan eredetileg csak az andoki régió országai-ban (Chile, Bolívia, Argentína, Peru), az akár 3000 méter tengerszint feletti magasságtól voltak megtalálhatók ezek az állatok, de főként az elmúlt század közepétől lassacskán az egész világon, elsősorban az északi féltekének számos más országában is elterjedtek

haszon- és kedvtelésből tartott állatként egyaránt. A 2000-es évek elején még nagyon keveset tudtak az alpaka tejtermelési tulajdonságairól, de a lámával kapcsolatos kutatások segítettek, hogy e másik faj vonatkozásában is meginduljanak a kísérletek. Habár ezek elsősorban a csikók táplálásához, nem pedig a tej emberi fogyasztásához kapcsolódtak.

Az alpaka az összes többi teveféléhez hasonlóan többes hasznú állat. Elsősorban gyapjáért, húzáért tartották mindig is. Gyapjútermelésben két változatát tenyésztik (huacaya, suri). Az inkák az alpaka gyapjút az istenek gyapjújaként aposztrofálták. Egyes források

tévesen teherhordóként is említik, ám ez igazából a lámákra jellemző. Ürüléke tápanyag-utánpótlásra és tüzelőanyagként is megfelelő. Manapság már kedvtelésből és show- vagy terápiás állatként is számolhatunk vele.

A fent említett dél-amerikai országokon (80%) kívül nagyobb állományaik élnek az USA-ban, Kanadában, Ausztráliában, Új-Zélandon és Angliában is. Kisebb számban előfordul Hollandiában, Németországban, Svájcban, de még Japánban vagy Dél-Afrikában is találni alpakát. Természetesen Magyarország sem kivétel (2008-tól). Világszerte a lámához hasonlóan kb. 3.7 millió állatot tartanak. A gyapjútermelő fajok közül az egyik legfinomabb az alpaka gyapjúja, ezáltal sok esetben főként luxustermékeket (sálak, stólák, finom ruhák) készítenek belőle. Más tulajdonságai (szakítószilárdsága, víztaszító képessége, más szálakkal való keverhetősége) miatt is keresettebb, mint a juhgyapjú.

Az alpaka suri típusa (Forrás: Pixabay, eder950)

Hosszú karcsú nyakuk, kis fejük és hatalmas szemük van. Marmagasságuk 90 cm körül alakul. Súlyuk 40–80 kg. Feje kb. 2 méter magasan helyezkedik el. Felső ajkaik hasítottak, hogy a táplálékot könnyebben foghassák meg. Az alpakák is, mint, – mint ahogy minden tevéféle –, álkérődzők, három rekeszű gyomorral rendelkeznek. Elsősorban az évelőket vagy az alacsonyabb füveket, pillangósokat legelik szívesen (*Lolium* spp., *Trifolium* spp.). A szúrós növényeket azonban inkább elkerülik. Egyes kutatások azt is kimutatták, hogy a fűfélék szemterméseit is szívesen elfogyasztják. Takarmányozáskor a réti szénát is kedvelik, de a teljesértékű takarmánykeverékre alapozott takarmányozás is megoldható. Dél-Amerikában gyakran juhokkal együtt legeltetik őket. A friss és elegendő víz nagyon fontos, még annak

ellenére is, hogy vízigénye a tevéfélékhez hasonlóan alacsony. A száraz hideget jól tűrik, de a meleget már kevésbé.

(Forrás: Pixabay, ElizabethFm89)

Az alpaka ivarzása a január és március közötti csapadékos időszakra esik. A hímeket csődörnek, a nőstényt kancának hívjuk. A párzás itt is fekvő történik. A vemhesség 342–346 nap. A kancák rendszerint egy csikót ellenek. Az állatok kb. kétéves korukra lesznek ivarérettek. Békések, viszont nagyon félénkek, stresszérzékenyek, ilyenkor nehéz velük bánni. Ahogy a lámák, úgy az alpakák is képesek köpni. Csordaállatok, magányosan nem érzik jól magukat.

A tudósok véleménye eléggé megoszlik arról, hogy a dél-amerikai pásztorhagyományokból miért hiányzik a tejért való tartás. Ez egy rejtély. A lámánál említettem, hogy egyes utazók leírják, hogy a lámatejet fogyasztották. Sokan logikai alapon gondolták, hogy a felesleges tejet emberi fogyasztásra szánták (a világ egyéb pásztorszokásaira alapozva), ám mások ezt nem látják alátámasztottnak és téves információként kezelik. Az inkák fejlett mezőgazdasági ismereteiből az következne, hogy fejték is állataikat és a többletet emberi fogyasztásra használták, ám ez mégsem ilyen egyértelmű. A láma, alpaka hújának esetleg tejének rituális felhasználása esetleg szóba jöhet, de nehezen bizonyítható. Az alpaka fejését megnehezíti, hogy stressz hatására visszatartják a tejet. Ennek ellenére világszerte, egyelőre egyetemi kutatócsoportok, kistermelők igyekeznek alpakatejből emberi fogyasztásra szánt termékeket készíteni, hiszen tápanyag-összetételében nem marad el a más tejtermelő állatokétól, sőt fehérjében és B1 vitaminban még gazdagabb is. Zsírsavösszetétele pedig nagyon hasonló a szarvasmarháéhoz. Ahogy a lámát, úgy az alpakát is nehéz megfajni. Egyszerre

nagyon kevés tejet ad (egy sajtkészítéssel kapcsolatos tanulmány szerint alig több, mint 1 liter napi tejjel számolhatunk). Egyes források magas zsírtartalmú (6%) tejről beszélnek és arra hivatkoznak, hogy emiatt az eltarthatóság is jobb, ám elég széles tartományban mozog az alpakatej zsírtartalma (átlagosan 4% körüli). Egyébként más tevétejekre is jellemző a tovább eltarthatóság. Egyes kutatások a tej beltartalmi adatai alapján sajtkészítési kísérleteket is végeztek, ahol az elkészült sajt beltartalmát is megvizsgálták. Állagra kemény és finom ízű sajt volt a végeredmény. A FAO és más 2020 után készült cikkek is felhívják a figyelmet arra, hogy a tevéfélék a klímaváltozás során kialakult szélsőséges száraz klímatis viszonyok mellett is képesek tápláló, vitaminokban gazdag élelmet biztosítani a lakosságnak akár a húruk, akár a tejük által, így jó alternatívái lehetnek ezeken a területeken pl. a szarvasmarhának, kecskének.

A dél-amerikai tevéfélék fertilis utódokat képesek létrehozni:

- huarizo (láma csődör X alpaka kanca),
- misti (alpaka csődör X láma kanca),
- 1998-ban Cama (Dromedár csődör X láma kanca, Egyesült Arab Emírátsok, Dubai Camel Reproduction Centre).

Az alpaka huacayo típusa (Forrás: Pixabay, dannaragrim)

Néhány állatfaj tejének beltartalmi összehasonlítása (g/100 g)

	Tejzsír	Tejfehérje	Tejcukor	Szárazanyag
Szarvasmarha	3.7	3.4	4.8	12.7
Kecske	4.1	3.3	4.5	14.1
Baktrián	5.39	3.5	5.1	14.23
Láma	4.7	4.23	5.93	15.61
Alpaka	3.68	4.53	6.00	15.05

Az itt található számok az irodalmakban szereplő adatok átlagaiból származnak.

(Forrás: Pixabay, AxelPixabay)

